

Protokoll

Fra møte i faggruppen for fremmede organismer og handel med truede arter (CITES)

Dato: 21.9.2015, kl. 10.00-15.00

Sted: VKMs lokaler, Lovisenberggt. 8, Hjørnevillaen, Oslo

Møteleder: Vigdis Vandvik

Deltakere

Fra faggruppen for fremmede organismer og CITES:

Vigdis Vandvik (leder i faggruppen, møteleder), Hugo de Boer, Jan Ove Gjershaug, Kjetil Hindar, Lawrence Kirkendall, Nina E. Nagy, Anders Nilsen, Eli Rueness, Kjersti Sjøtun, Hans Kristen Stenøien, Gaute Velle

Forfall:

Björn Nordén, Odd Terje Sandlund

Fra Miljødirektoratet, Arts- og vannavdelingen, Artsseksjonen:

Esten Ødegaard

Fra VKMs sekretariat:

Marie L. Wiborg, Gisle Solstad, Astrid Bjerkås, Gro Haarklou Mathisen og Merethe Aasmo Finne (ref.).

1. Konstituering av møtet

Faggruppeleder ønsket velkommen til oppstartsmøte i faggruppen for fremmede organismer og handel med truede arter (CITES). Møteinnkalling og utkast til dagsorden ble godkjent uten merknader. Faggruppemedlemmene fikk muntlig forespørsel om habilitet, og ingen erklærte seg inhabile vedrørende sakene som skulle behandles på møtet.

2. Velkommen til VKM

Etter en kort presentasjonsrunde, ønsket fungerende direktør Marie L. Wiborg medlemmene velkommen til VKM. Wiborg innledet om VKMs kjerneverdier og de strategiske satsingsområdene som er valgt for perioden 2015-2018: bedre risikovurderinger, synliggjøring av kunnskapsbehov, bedre dialog, og VKM som attraktiv etat.

VKM jobber prosjektbasert, og arbeidsgangen fra bestilling til ferdig risikovurdering, forventninger til komiteen og sekretariatet, deres ulike roller og ansvar ble også berørt.

3. Miljødirektoratet orienterer

Esten Ødegaard fra Miljødirektoratet orienterte om den nye forskriften om fremmede organismer under Naturmangfoldloven. Forskriften ble vedtatt 19. juni i år og vil tre i kraft fra 1. januar 2016.

Det nye regelverket er sektorovergripende og vil være et viktig virkemiddel for å hindre at fremmede organismer gjør skade på norsk natur. Forskriften omfatter alle organismegrupper og leveområder, og stiller i utgangspunktet krav om tillatelse ved innførsel og utsetting/hold av levende organismer. Reglene viderefører dels gjeldende rett under viltloven og lakse- og innlandsfiskloven, og gir i tillegg regler for landlevende planter, marine organismer og virvelløse dyr, som ikke tidligere har vært regulert med tanke på hensynet til biologisk mangfold. Antallet forbudsarter og søknadspliktige arter er i dag begrenset, men det vil være aktuelt å vurdere forbud og søknadsplikt for flere arter på et seinere tidspunkt. Eksempelvis nedlegges det forbud mot utsetting av 29 arter av karplanter, mens 30 plantearter vil kreve utsettingstillatelse.

Regelverket inneholder også aktsomhetsbestemmelser som stiller krav om at den som er ansvarlig for utsetting av organismer i miljøet så langt som mulig skal søke å hindre at utsettingen får uheldige følger for biologisk mangfold. Dette innebærer blant annet opplysningsplikt om miljørisiko ved kjøp av hageplanter, krav om å hindre spredning av blindpassasjerer og varslings og tiltaksplikt ved rømming og uhell.

Naturmangfoldloven stiller strenge krav til kunnskapsgrunnlaget for beslutningene og at disse skal være fundert på vitenskapelig kunnskap. Dette innebærer større krav til dokumentasjonen som følger søknadene, og at Miljødirektoratet kan kreve eller iverksette tilleggsutredninger.

VKMs oppdrag innen fremmede organismer vil både være utarbeidelse av miljørisikovurderinger knyttet til utvikling av forskriftens bestemmelser, til oppføring av de ulike vedleggene til forskriften og knyttet til håndheving av forskriften. Dette innebærer at VKMs arbeid med fremmede organismer vil legge mange av premisene for utvikling av forskriften framover.

4. Saker som skal behandles på møtet

4.1 Bestillinger fra Miljødirektoratet

Risiko for biologisk mangfold ved innførsel av planter til hold i akvarier og hagedammer

Ved ikrafttredelsen av forskrift om fremmede organismer vil all innførsel av ferskvannsorganismer reguleres under denne forskriften. Dette innebærer at kravet under lakse- og innlandsfiskloven om tillatelse for innførsel av ferskvannsorganismer videreføres. Nåværende unntak fra søknadskrav for akvarieorganismer videreføres også, men dette begrenses til «varmekjære» akvarieorganismer, dvs. arter som kun kan leve ved temperaturer over 5 °C, og som utelukkende skal holdes for pryddformål i lukkede, innendørs akvarier.

I tillegg til at unntaket for akvarieorganismer begrenses til de artene som ikke kan overleve under 5°C, krever forskriften alltid tillatelse ved innførsel av en rekke arter som er oppført i vedlegg III til forskriften. Vedlegget inneholder flere arter og artsgrupper som kan overleve ved temperaturer under 5°C, og som derfor i utgangspunktet ikke er omfattet av unntaket fra krav om tillatelse. Årsaken til at disse likevel er oppført i vedlegget, er at det er ønskelig å unngå bevisst eller ubevisst misbruk av unntaket for akvarieorganismer mht. disse artene. Artene i vedlegget er oppført på bakgrunn av informasjon fra zoobransjen, samt vurderinger og anbefalinger fra enkeltforskere og forskningsinstitusjoner. Vurderingene ble imidlertid gjennomført på et tidspunkt da forskriften ikke var ferdig utformet, og forutsetningen som ligger til grunn for vurderingene er noe endret.

Bestillingen fra Miljødirektoratet omfatter en vitenskapelig vurdering av risikoen for uheldige følger for biologisk mangfold ved innførsel til bruk i akvarier og hagedammer av samtlige arter og slekter av vannlevende planter som om er oppført i vedlegget til forskriften.

Oppdraget inkluderer en vurdering av artenes overlevelse, etablering og spredning under norske forhold, potensielle effekter på stedegne arter og naturtyper, samt risiko for genoverføring og overføring av parasitter og patogener. Risikovurderingen skal foregå i et 50-årsperspektiv, eller fem generasjoner for arter med generasjonstid på mer enn 10 år. Dersom arten forventes å bli særlig påvirket av klimaendringer ut over 50-årsperspektivet skal dette opplyses om i risikovurderingen. VKM skal også vurdere sannsynligheten for at innførsel kan medføre at ferskvanns-organismene sprer seg utenfor akvarier eller hagedammer, og effekter av mulige risikoreduserende tiltak. Mulige effekter på økosystemtjenester skal oppgis i rapporten, men ikke inngå i vurderingen av risiko for uheldige følger for biologisk mangfold i Norge.

Vedtak

Det ble etablert følgende prosjektgruppe med oppgave å utarbeide utkast til risikovurdering: Hans K. Stenøien (faglig ansvarlig), Hugo de Boer, Björn Nordén og Kjersti Sjøtun. Tidspunkt for oppstartsmøtet i prosjektet avtales per epost.

Risiko for biologisk mangfold ved innførsel og hold av terrestriske edderkoppdyr og insekter

Det innføres i dag mange ulike arter virvelløse dyr til privat hold som hobby-/selskapsdyr og til andre formål. I forbindelse med at forskrift om fremmede organismer trer i kraft vil all innførsel av virvelløse dyr kreve tillatelse. Det er imidlertid unntak fra dette kravet for organismer som er oppført i vedlegg II til forskriften. Som grunnlag for søknadsbehandling, og eventuell endring av hvordan artene i framtiden bør reguleres under forskrift om fremmede organismer, har Miljødirektoratet behov for en vitenskapelig vurdering av risikoen for uheldige følger for biologisk mangfold ved innførsel av en rekke edderkoppdyr og insekter til bruk i terrarier som ikke er oppført i vedlegg II til forskriften, men som i dag benyttes i zoobransjen.

VKM er bedt om å foreta en vurdering av risiko for uheldige følger for biologisk mangfold i Norge ved innførsel av følgende edderkoppdyr til hold i terrarier: Taranteller: artene innen slekten *Brachypelma*, samt *Aphonopelma albiceps* og *A. pallidum*. Skorpioner: artene innen slektene *Pandinus* og *Heterometrus*. I tillegg til en vurdering av slektene og artene nevnt over, ønsker Miljødirektoratet en vurdering av risiko uheldige følger for biologisk mangfold i Norge ved eventuelle fremtidige unntak fra søknadskravet ved innførsel for alle arter innen følgende taksa: Theraphosidae (taranteller), Phasmatidae (pinnedyr) og Mantodea (knelere).

Oppdraget inneholder tilsvarende elementer som for akvarieplanter. Etter innspill fra faggruppen ble det bestemt at eventuelle opplysninger om at uttaket av en art kan ha negative effekter på biologisk mangfold i eksportlandet, skal også oppgis i rapporten, men ikke inngå som en del av risikovurderingen.

Vedtak

Det ble etablert følgende prosjektgruppe med oppgave å utarbeide utkast til risikovurdering: Anders Nilsen (faglig ansvarlig), Gaute Velle, Lawrence Kirkendall og Jan O. Gjershaug. Tidspunkt for oppstartsmøtet i prosjektet avtales per epost.

4.2 Internprosjekt metodeutvikling

I forbindelse med oppstart av de nye oppgavene for Miljødirektoratet er utvikling av metodikk for miljørisikovurdering av fremmede organismer innen VKMs ansvarsområde en av de første oppgavene den nye faggruppen tar fatt på. Dette innebærer en metodikk for risikovurdering av aktiviteter/tiltak som bygger på artens risikokategori og øvrige forhold som må vektlegges i en konkret miljørisikovurdering, herunder inneslutningstiltak. Flere av VKMs eksisterende faggrupper har arbeids- og kompetanseområder i randsonen med de nye oppgavene. Sekretariatet har derfor foreslått å etablere et tverrgående internprosjekt med medlemmer både fra nye og eksisterende faggrupper til å utarbeide et metodokument som kan benyttes i faggruppens risikovurderinger. Første oppgaven for prosjektgruppen vil være å utarbeide forslag til metodikk som kan benyttes i prosjektene som er under oppstart (akvarieplanter og terrestriske insekter/edderkoppdyr). Gruppen vil ta utgangspunkt i metodikken som er utviklet av Artsdatabanken og NTNU, samt etablerte metoder innen risikovurdering av planteskadegjørere og nytteorganismer til biologisk plantevern.

Vedtak

Det ble etablert følgende prosjektgruppe for å ivareta oppdraget med utvikling av metodokument: Vigdis Vandvik, Kjetil Hindar, Nina E. Nagy, Eli Rueness, May-Guri Sæthre (faggruppen for plantehele) og Torstein Källqvist (faggruppen for plantevernmidler). Prosjektet forankres i faggruppe 10, og Artsdatabanken inviteres som observatør i prosjektet. Tidspunkt for oppstartsmøtet i prosjektet avtales nærmere per epost.

5. Orientering om mulige nye oppdrag fra Miljødirektoratet

Esten Ødegaard orienterte faggruppen om mulige framtidige oppdrag innen fremmede organismer fra Miljødirektoratet.

6. VKM orienterer

Gisle Solstad, VKMs administrasjonssjef holdt en presentasjon om hvorfor og hvordan VKM i jobber prosjektbasert, målrettet prosjektstyring og hvilke styringsverktøy sekretariatet benytter i sitt arbeid.

Astrid Bjerkås, VKMs kommunikasjonssjef orienterte om kommunikasjonsarbeidet i VKM, hvilke rutiner som gjelder for medlemmene og de ansatte, og hva sekretariatet kan bistå med i under arbeidsprosessen og i forbindelse med publiseringen av VKMs uttalelser. Hun oppfordrer alle til å kontakte sekretariatet ved pressehenvendelser om VKMs arbeid.

I VKMs strategi for perioden 2015- 2018 er et av hovedsatsingsområdene synliggjøring av kunnskapsbehovene innen VKMs områder mat og miljø.

Gro Haarklou Mathisen, fagkoordinator i sekretariatet, orienterte faggruppen om VKMs arbeid med forskningsbehov og kunnskapshull. Det er etablert et internprosjekt i sekretariatet som skal resultere i følgende:

- Rapport om kunnskapsbehov (en kort, overordnet rapport og en utfyllende rapport)
- Oversikt over målgruppene for kunnskapsbehovrapporten
- Oversikt over arenaer hvor VKM kan spille inn kunnskapsbehov
- Veileder for hvordan data gaps skal beskrives i VKMs vurderinger
- Rutiner for hvordan VKM skal utarbeide innspill om kunnskapsbehov

Alle presentasjonene er tilgjengelige på VKMs ekstranett.

7. Eventuelt

Det var ingen saker under dette punktet.

8. Nye møtedatoer

Sekretariatet sender ut doodle med forslag til dato for nytt faggruppemøte i månedsskiftet november/desember. Forslag til møtedatoer for våren 2016 avtales så snart Miljødirektoratet har fått avklart prosessen for de varslede oppdragene innen CITES.